

LEWICA (65) *sb f*

e *prawdopodobnie jasne* (tak w lewy; tak też Cn); a *jasne*.

sg N lewica (7). ◇ G lewice (5). ◇ A lewicę (4). ◇ I lewicą (5). ◇ L lewicy (43), lewicej (1); -y : -ej *Leop* (1:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. *Lewa ręka; sinistra Murm, Mymer*¹, *Cn; laeva Calep, Cn; scaeva Cn* (15) : Sinistra, dye linck hant Lyewycá Leua in eodem significato *Murm* 58; *Mymer*¹ 23v; *BielRozm* 9; *Calep* 578b.

W przeciwstawieniach: »lewica ... prawica [= prawa ręka] (7), prawica [= prawa strona]« (8): kthorzy [ludzie w Niniwie] niewiedzą co iest między prąwicą y lewicą ich [*inter dextram et sinistram suam*] *Leop Ion* 4/11; *BibRadz Matth* 6/3; Y wziął Iozef obu/ Eframá prąwicą swoią do lewice Izraelowej/ á Mánáfzela lewicą swoią do prąwice Izraelowej/ y przywiódł do niego. *BudBib Gen* 48/13, *Gen* 48/14, *Ion* 4/11; lewicą wzięła gozdz/ á prąwicą wznióła młot kowálki *SkarŻyw* 560; *ReszHoz* 124; *WujNT Matth* 6/3.

Przysłowie (bibl.): A gdy ty czynisz iałmużnę/ niechay nie wie lewicą twoią/ co prąwicą twoią czyni [*nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua*]. *BibRadz Matth* 6/3; *ReszHoz* 124; *WujNT Matth* 6/3.

Szereg: »prawica i lewica« = *dextera et sinistra PolAnt* (2): bili z proce y prąwicą y lewicą *BudBib* 1.Par 12/2, *Dan* 12/7. [*Ponadto w przeciwstawieniach* 8 r.].

W przen (1) :

W przeciwstawieniu: »prawa ... lewica« (1): [*zima*] Słońce pędzi ná ftr[o]nę/ w l[e]dzie włyftká ftoij/ W prąwey trz[y]ma/ bładny śnieg/ mroz w lewicy swoiej *RybGęśli* B4.

2. *Lewa strona* (50) : Kryftus mu kazał na Lewicę *RejKup* cc6v.

W przeciwstawieniach: »prawica [= prawa strona] (6), prawica [= prawa ręka] ... lewica« (7): *WróbŻółt* K7; *OrzRozm* P; *RejPos* 231v; *WujJud* 70v; *BudBib Gen* 48/13; to iest/ onych dwu duchow dobrego y złego. Z ktorych ieden iest Bogu iáko prąwicą/ drugi iáko lewicą *CzechEp* 259; Gdzie śiadł na prąwicy Oycá fwego. Nie máłz v P. Bogá áni lewice áni prąwice. *SkarKaz* 242b.

W porównaniu (1): boś iáko ná kazaniu pod Pánem Kryftufem prąwicę od lewice/ tákes pod Krolem Polskim ná they náłzey rozmowie oddzielił godne od niegodnych. *OrzRozm* P.

Wyrażenia przyimkowe: »na lewicy« (21): Criftus go kazał nalewici poštawić *RejKup* bb2v, bb2v, Cc [2 r.], dd3v; wrağania [*Chrystus*] fłyżał y widział/ iufz od onego łotrą/ ktory był ná lewicy *KrowObr* 49v; *SkarKaz* 6b.

~ *W przeciwstawieniach*: »na prawicy (13), na prawą... na lewicy« (14): *OpecŻyw* 136; Ano wie bog zá tą fprawą Obroćimli fie ná prawą. Bychmy iedno ná lewicy Y z kxiędzem niebyli włyftcy. *RejRozpr* A2v; Szli tedy fynowie Ifráelscy przez śrzodek fuchego morza/ bo była wodá iákoby mur/ ná prąwicy y ná lewicy ich [*a dextra eorum et laeva*]. *Leop Ex* 14/22, 3.Reg 22/19; *BibRadz* *7; Serce mądrego bywa ná prąwicy/ á ferce fzalonego ná lewicy. *BielKron* 81v, 18; *RejPos* 66v, 300v, 311v, 312, 313v, 314; *SkarKaz* 6b. ~

»po lewicy« (21): fyn iego y Pánná w koronie po lewicy ftoiąca błága *CzechEp* 187.

~ *W przeciwstawieniu*: »po prawicy ... po lewicy« (20): *BibRadz Matth* 25/41; *BudNT Matth* 27/38, *Mar* 10/37, 40; *StryjWjaz* Cv; *CzechRozm* 20; Siedli też w fwyh Infułách Księża po prąwicy/

Ziemiá rádá siedziáá Krolá po lewicy. *BielSen* 8; *LatHar* 588, 700, 713, 725; Rzecz áby siedzieli ci dwa synowie moi/ ieden po práwicy twoiey/ á drugi po lewicy w kroleŃwie twoim [*unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram in regno tuo*]. *WujNT Matth* 20/21, *Matth* 20/23, 25/33, 41, 27/38, *Mar* 10/37 (9). ~

Synonimy: 1. karchut, mańka.

HG, KN